

UDK 929.642 Gleđevići
930 (497.6) "04/14"

Izvorni naučni rad

PRILOG HISTORIJI VLAHA GLEĐEVIĆA

Esad Kurtović
Filozofski fakultet u Sarajevu

Abstrakt: Tragom informacija iz historiografske literature, dopunjene autorovim istraživanjima, prilog upotpunjuje razvojnu liniju vlaha Gleđevića izraslih iz širih kontura vlahu Burmaza u prve tri decenije XV. stoljeća. Na primjeru vlahu Gleđevića, dajući prednost faktografiji i potičući šira prikupljanja podataka linijom polazišta temeljnih dostignuća u historiografiji, apostrofirano Mihaila Dinića, Desanke Kovačević-Kojić i Đure Tošića, autor prezentira aktualni zahvalan prostor istraživačima za produbljivanje saznanja o vlaškoj problematici u srednjem vijeku. Na metodološkom planu u kojem se potraga za informacijom više temelji na razvojnom praćenju rezultata historiografije postavljena tema prerasta u svojevrсну avanturu u kojoj se u finišu neki od ranijih pristupa ne predstavljaju dovoljno životnim za njen uspješniji završetak.

Ključne riječi: Vlasi, Burmazi, Gleđevići

Abstract: Following the historiographic literature, complemented with author's own research, this paper completes the line of development of the Gleđević Vlachs that stems from the wider contours of the Burmaz Vlachs in the first three decades of the 15th century. The choice of the example of Gleđević, with the focus on factography, and with an intent to inspire much broader gathering of facts, while relying on the fundamental achievements in historiography and the results achieved by Mihailo Dinić, Desanka Kovačević-Kojić and Đuro Tošić in their own research, the author

presents an area that has become very attractive because it helps to get a deeper insight into the issues relating the Vlaxhs in the Middle Ages. Methodologically, the paper is based on the development of results achieved by historiographers so far which helped the theme to grow into a particular kind of adventure, where some earlier approaches have proven not to be vital enough to enable its successful finalisation.

Key words: Vlaxhs, Burmaz Vlaxhs, Gleđevićes

Vlasi Gleđevići bili su predmetom usputnog interesa više autora. Ipak sve pro-nađene i ponuđene informacije o njima nisu u dovoljnoj mjeri prepoznavane i iskorištavane. Mada i na ovom mjestu u malom obimu, kroz njihovu prizmu pokazujemo da ima jakih razloga ponovo prikupljati i pretresati informacije vezane za vlašku problematiku uopće. To se predstavlja kao problem i zadatak u cilju stvaranja sveobuhvatnijih ponuda i polazišta naročito obzirom na ranije raznovrsne tematske okvire, nejednak interes autora i njihove različite, najčešće pionirske metodološke uzuse i postavke u vlaškoj problematici.

Detaljnije pronicanje u literaturu pokazuje da je dosta korisnih informacija o vlasima Gleđevićima ponudio Mihailo Dinić u svome čuvenom radu o karavanskoj trgovini. One nisu u dovoljnoj mjeri iskorištene iako se pokazuju dobrim polazištem.¹ U radu o srednjovjekovnom katunu, kojim se do tada najznačajnije otvorila vlaška problematika u svome srednjovjekovnom izrazu, Desanka Kovačević (Kovačević-Kojić) prezentirala je podatak o Gleđevićima iz 1419. (*“in Primilouopogle in catone Glegieuih”*).² U cjelini, a ne samo kroz prizmu Gleđevića, ni autoričin način rada nije dalje najuspješnije nastavljan. Mada usputno, informacije o Gleđevićima ponudio je i pristup Dušanke Dinić-Knežević. Ona je poznavala *“Kranića Milko-vića”* iz *“katuna Obrada Glegijevića”* po podatku iz 1427, ali i izvjesnog *“Bogdana Glegijevića”* vlaha Burmaza³, kojeg kasnija literatura nije vezivala za Gleđeviče.

¹ Mihailo Dinić, “Dubrovačka srednjovjekovna karavanska trgovina”. Citirano prema: Mihailo Dinić, *Srpske zemlje u srednjem veku (Istorijsko-geografske studije)*, Beograd, Srpska književna zadruga, 1978, 305-330.

² Desanka Kovačević, Srednjovjekovni katun po dubrovačkim izvorima, *“Simpozijum o srednjovjekovnom katunu”*, Sarajevo, Posebna izdanja 2, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 1, Naučno društvo Bosne i Hercegovine, 1963, 121-140, 131.

³ Dušanka Dinić-Knežević, Učešće vlaha u preradi vune i prevozu sukna u XIV i XV veku, (*“Simpozijum: Vlasi u XV i XVI vijeku”*), Sarajevo, *Radovi 73*, Odjeljenje društvenih nauka ►

Bez pratećih signatura Bogumil Hrabak imao je informacije o katunu Gleđ iz 1414. (“1414 – katun Gleđ”)⁴, ranije pominjani podatak iz 1419. (“1419 - ... katun Gleđevića iz Primilovog Polja”), te podatak o katunu Obrada Gleđevića iz 1427. godine (“1427 – katun Obrada Gleđevića”).⁵ U još jednom nedavnom razmatranju isti autor je ponovio svoj pristup navođenja pokazatelja bez prikazivanja izvora svojih informacija, ali sa razlikom u ponudi u odnosu na ranije prezentirano. Iz nepoznatih razloga, bez objašnjenja, tako nije ponovio raniju informaciju o Gleđu iz 1414. (?!), ali je uz podatak iz 1427. dodao informaciju o pomenu Obrada Gleđevića i iz 1435. godine. Kao novo, dodao je i informaciju o katunaru Radosavu Gleđeviću iz 1434. godine.⁶ Bogumil Hrabak je očito prikupio ogroman materijal o vlasima, ali ga izostavljanjem pratećeg kritičkog aparata sa potrebnim arhivskim i bibliografskim uputama nije korisno prezentirao pred budućim istraživačima, tako da je, osim literaturnog polazišta, upitno njegovo daljnje korištenje.

O Gleđevićima je nedavno pisao i Đuro Tošić. U svome razmatranju veće skupine vlaha više je pažnje obraćao osmanskim izvorima, stećcima i narodnim predajama, naročito u srednjovjekovnom i u osmanskom periodu, ali se, bez većih pretenzija u svom odabranom tematskom okviru, u manjem obimu, bavio i ranijom razvojnom linijom u historiji pojedinih skupina vlaha. Za historijat vlaha Gleđevića koristio je i informacije iz arhivske građe, ali ne u potpunosti i drugačije od svojih pretходnika. Preko jednog rada B. Hrabaka poznao je “*Gleđa, čiji se katun izdvojio početkom XV vijeka iz velike skupine Burmaza i nastavio da živi kao posebna vlaška formacija*”⁷, očito po onoj Hrabakovoj informaciji koja se odnosi na 1414. go-

22, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1983, 85-92, 88-89.

⁴ Bogumil Hrabak, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), “*Predmet i metod izučavanja patrijarhalnih zajednica u Jugoslaviji*”, (Radovi sa naučnog skupa, Titograd 23. i 24. novembra 1978. godine), Titograd, Naučni skupovi 7, Odjeljenje društvenih nauka 3, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 1981, 181-201, 188.

⁵ *Isto*.

⁶ Isti, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, Beograd, *Zbornik za istoriju Bosne i Hercegovine*, Srpska akademija nauka i umjetnosti, br. 2, 1997, 139-172, 146. Podatak o katunaru Radosavu Gleđeviću iz 1434. godine nisam pronašao, Isti, 146, 148. Primjetno je da je svoj spisak B. Hrabak pravio i na osnovu literature, ali u ovom slučaju nisam uočio da li je još netko osim B. Hrabaka znao za Radosava Gleđevića iz 1434. godine.

⁷ Đuro Tošić, Prilog proučavanju *Donjih vlaha* u istočnoj Hercegovini, Beograd, *Zbornik za istoriju Bosne i Hercegovine*, Srpska akademija nauka i umjetnosti, br. 4, 2004, 81-132, 98.

dinu.⁸ Preko nejasne upute u arhivsku građu prezentirao je i “*katun njegovog sina Obrada Gleđevića (catun Dobradi Glegievich) koji je, kao ‘čovjek bosanskog kralja’ (homo regis Bosne), prenosio, zajedno sa svojim vlasima, robu do mjesta Vrapča i Podkreševa*”.⁹ Dalje se bavio kasnijim generacijama Gleđevića, vezano za njegovu temu, kojima se mi ovdje ne bavimo.¹⁰ Iz nepoznatih razloga, Tošić nije pominjao Gleđeviće po podatku iz 1419. godine.

Po svemu, podaci i informacije o Gleđevićima u njihovoj najranijoj historiji u novije vrijeme zaustavljale su se na imenima Gleđa i njegovog sina Obrada Gleđevića. Autorima je bilo poznato da je bilo i njihovih vlaha, ali o njima nisu davane i prateće identifikacije, pa je njihovo mjesto i uloga ostajala u priličnoj mjeri siromašna, ogoljena rodoslovna slika niza katunara. Bilo je poznato i da Gleđevići potječu od Burmaza, tj. da se razgranavaju od njih. Metodološke postavke svih navedenih radova nisu bile adekvatno ujednačene tako da davane informacije iz korištene literature i arhivskih podataka nisu mogle biti u dovoljnoj mjeri iskorištavane u široj ponudi o vlasima Gleđevićima koju treba očekivati u budućnosti. Apostrofiranjem nekih od pokazatelja o Gleđevićima dajemo prilog takvom opravdanom nastojanju. To je politični cilj našeg razmatranja na kojem se i zaustavljamo.

Prvo metodološko uporište u budućem proučavanju vlaha Gleđevića trebalo bi imati i novo sagledavanje njihovog identificiranja. Da se primijetiti da je u dosadašnjim istraživanjima izostao moderniji pristup lingvisti i da je to prostor koji treba popunjavati. Može se utvrditi da je do sada dolazilo do izostajanja takvih razmatranja i zbog nedovoljne i neujednačene ponude izvornog materijala o njima. Neopravdano, lingvisti i dalje čekaju da im historičari pronađu i prema njihovim potrebama prezentiraju izvorne pokazatelje. U literaturi su uz Gleđeviće bili u upotrebi nazivi Glegijević, Gleđević – Gleđevići, Gleđevci, pa i Ljeđević. O njima nema domaćeg, ćirilskog izraza, pa se rješenje mora nalaziti u različitim latinskim navođenjima (Gley, Glegia, Glechium; Glegieuich, Glegouich, Gleghieulich; vlachis de Glegeuzi, moro-

⁸ Iako ga koristi u drugim prilikama u svome radu, na ovom mjestu Đ. Tošić nije navodio drugi Hrabakov rad u kojem je podatak o Gleđu iz 1414. izostavljen, *Isto*, 98-99.

⁹ Za podatak iz 1435. godine B. Hrabak nije davao nikakvu signaturu, B. Hrabak, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), 188; *Isti*, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 146. Za vjerovatno isti podatak iz 1435. godine Đ. Tošić daje signaturu knjige zaduženja (XX) koja se ne uklapa u poznati hronološki raspored u arhivskim knjigama (Godina 1435. je tretirana u knjizi XVII), Đ. Tošić, Prilog proučavanju *Donjih vlahu* u istočnoj Hercegovini, napomena 109. na strani 99.

¹⁰ Đ. Tošić, Prilog proučavanju *Donjih vlahu* u istočnoj Hercegovini, 98-100.

lachs Glegiezi). To je samo jedan od više primjera otvorenih problema kojima su uokvirene informacije o Gleđevićima.

U podatku iz decembra 1419, optužbi Vukmira Konjevodića, kao mjesto pljačke pomenuto je Primilovo polje zajedno sa katunom vlaha Gleđevića. Među optuženima su navedeni Gleđ Vislović, njegov sin Obrad te braća Dubravac i Milorad Milošević i njihova braća. Predmet pljačke bio je jedan konj natovaren kožama, kapama i drugom robom u vrijednosti od 30 perpera dubrovačkih dinara i pet koza.¹¹ Uz istu tužbu pridodato je dogovoreno razrješavanje iz kraja aprila 1420. godine. Naime, Bogavac Gleđević se obavezao da će vratiti konja tužitelju Vukmiru Konjevodiću.¹²

Ovim pokazateljem, vidjeli smo i od ranije poznatim ali nedovoljnom širinom prezentiranim, skladnije se popunjava linija vlaha Gleđevića, ali i otvaraju druga pitanja. Ističemo samo neka. Pored Gleđa, koji je konačno izašao na historijsku scenu kao zasvjedočena ličnost i sa svojim prezimenom Vislović, njegovog sina Obrada koji dobija veću starost nego je to do sada bilo poznato (ranije je o njemu govoreno tek od 1427. godine), očito je da su i braća Dubravac i Milorad Milošević (sa svojom braćom) vlasi iz katuna Gleđevića, odnosno vlasi Gleđevići. Od velikog značaja je i informacija o Bogavcu Gleđeviću, dosad nepoznatom liku u liniji Gleđevića koji bi mogao biti još jedan sin Gleđa Vislovića, a brat kasnijeg katunara Obrada Gleđevića. On se svakako pojavljuje ispred odgovornih za pljačku, između ostalog, bilo bi ispred oca i brata.

Na kraju, svakako da katun Gleđevića, vlasi Gleđevići i Primilovo Polje predstavljaju orijentaciono teritorijalno zajedništvo o kojem treba voditi računa kada se govori o vlasima Gleđevićima. Ime obližnjeg naselja Gleđevci svakako pripada tradiciji sveukupnosti prisustva vlaha Gleđevića na tom prostoru (naselje udaljeno

¹¹ “Vochmir Cogneuodich de Tergha ... supra Glechium Vislouich et eius filium Obradum et Dubrauaç et Miloradum fratres Miloseuich et fratres eorum. Eo quia his diebus propelapsis per loco dicto Primilouo poglo in cathono Gleghieuich predicti violenter sibi abstulerunt unum equum onustum pellibus et beretis et aliis mercibus valoris yperperis triginta et castratis quinque” (19. 12. 1419), Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), Lamenta de foris, IV, 120v.

¹² “Bogauaç Glegieuich ... promisit et se obligauit Volchmiro Cogneuodich ... teneater et debeat restituere equum supradictum ipsi Volchmiro” (29. 04. 1420.), *Isto*.

pet-šest kilometara sjeverozapadno od Ljubinja, uz put prema Stocu).¹³ U tom svojstvu, kao jezgro budućih Gleđevaca, katun je identificiran kao mjesto pljačke. Naime u prvoj polovini augusta 1420. godine Bjelosava Bogdanovica optužila je Dobrašina Nikolića zbog pljačke krave sa teletom u katunu Gleđevića (“*in cathuna Gleghieuichia*”).¹⁴ Time bismo dva podatka iz 1419. i 1420. godine povezali za definitivno izvršen teritorijalno prepoznatljiv izraz lociranja Gleđevića uz Primilovo Polje i naselje koje će po njima dobiti ime Gleđevci. Za Bjelosavu bi se zbog specifičnog dodatka Bogdanovica (vjerovatno po suprugu, nalik Jeli Sandaljevici, supruzi Sandalja Hranića), samo moglo pomišljati da nije sa užeg dubrovačkog područja iako se takva praksa i tamo prati, ali za navedenog pljačkaša Dobrašina Nikolića, iako to direktno nije navedeno, ipak bi se moglo pretpostaviti da je i sam pripadao katunu Gleđevića.

U Gleđevom prezimenu Vislović mogu se prepoznati od ranije tražene veze sa Burmazima (Visul, Visulović)¹⁵ i potvrditi izdvajanje Gleđevića iz širih kontura Burmaza. To naročito dolazi do izražaja kada se na osnovu drugih podataka ostaje u dilemi oko Gleđa Vislovića. Naime, u jednom ugovoru o prevozu olova iz aprila 1382. godine pomenut je ‘Gley Visulouich vlachus’, kao ponosnik, ali bez dodatnih odrednica o pripadništvu nekom posebnom katunu.¹⁶ Na sličan način, bez dodatnih oznaka, početkom 1413. godine kao jedan od prototnika, vjerovatno vlah, pome-

¹³ Radi se o dužem, razvojnom procesu naspram površnih polazišta sa likom pojedinca kao izvoru imena naselja koje češće nudi narodna tradicija. Sa pratećom literaturom u, Đ. Tošić, *Prilog proučavanju Donjih vlaha u istočnoj Hercegovini*, 98. Naseobinski kompleks (kao klica naselja ili već kao naselje) je svakako egzistirao i prije Gleđa i prije izdvajanja katuna Gleđevića. Izdvajanje katuna je proces koji ne podrazumijeva dislokaciju stanovnika niti stvaranje novih naselja, već njihovo novoizraslo prepoznavanje i zasebno prikazivanje upravo izazvano procesom ranijeg unutrašnjeg razvoja u dotadašnjim širim okvirima.

¹⁴ “Bielosaua Bogdanouiča ... supra Dobrasinum Nicolich. Eo quia his diebus propelapsis in cathuna Gleghieuichia predictus Dobrasinus sibi violenter abstulit unam vaccam cum vitulo” (11. 08. 1420.), DAD, Lamenta de foris, IV, 230v.

¹⁵ D. Kovačević, *Srednjovjekovni katun po dubrovačkim izvorima*, 128, posebno napomena 48.

¹⁶ “Gley Visulouich vlachus facit manifestum quod ipse promittit et se obligat ser Pasque de Rasti de leuando sibi in Camenića et in Ceceglo totum suum plumbum quod habebit ibi cum suis equis et equabus et de conducendo sibi totum dictum suum plumbum inde Ragusium ... ad pondus veneciarum ... dictus Pasqua promisit et se obligavit dare et soluere dicto Gley pro vectura et conductura dicti plumbi Ragusium ad illud partium et ad illam rationem sicut soluet Zore de Boxa et alii pro conducturis eorum plumbi” (22. 04. 1382.), DAD, Diversa Cancellariae, XXV, 93. Za šire kontekstualiziranje tadašnjeg prevoza olova uporedi, D. Kovačević, ►

nut je 'Glegia Vessilovich'.¹⁷ Prateći Mihaila Dinića dolazimo do još jednog pomena, očito ovdje apostrofiranog Gleđa Vislovića.¹⁸ Naime, početkom augusta 1413. godine Mermak (Kermak ?) Miletić iz Rijeke dubrovačke, čovjek dubrovačkog vlastelina Ursa Zamanjića, optužio je svoga slugu Radonju, inače čovjeka Gleđa Vislovića ("Gleye Veselchouich"), zbog pljačke više stvari i novca iz njegove kuće u Rijeci Dubrovačkoj.¹⁹ Radonju bi posmatrali kao vlaha Gleđevića koji je bio na uobičajenoj ugovorenoj službi kod navedenog Miletića u Rijeci Dubrovačkoj.

Po svemu, kada je u pitanju Gleđ Vislović, radilo bi se o istoj osobi koja je djelimično različito navođena (1382: Gley Visulouich, 1413: Glegia Vessilovich, Gley Veselchouich, 1419: Glechium Vislouich). To bi odgovaralo i njegovoj životnoj dobi, odnosno, hronologiji po kojoj od 1427. godine pratimo njegovog sina Obrada Gleđevića, kao nasljednika u poziciji katunara. Na kraju, a u svome početku, sve navedeno oko prezimena Visulović, Vesilović, Veselković i Vislović bi moglo imati svoje veze sa ranije pominjanim katunom 'Dobreći Visulovich' u krilu Burmaza iz 1375. godine.²⁰ Nešto niže vidjet ćemo da ovime priča i linija veza Gleđevića i Burmaza preko

Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni, Sarajevo, Djela 18, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 13, Naučno društvo Bosne i Hercegovine, 1961, napomena 84 na strani 29.

¹⁷ "Bogoslava filia Stane de chatono Regoe ... dum habitaret cum Milich Vitchovich ... Glegia Vessilovich, Radivoye Regoyevich, Dobrassinus Bocinovich, Bogavez Missicich. Isti sunt nominati iuratores ad porottam" (14. 02.-01. 03. 1413.), Branislav Nedeljković, Mešovita porota. Dubrovačka dokumenta XIV i XV veka o pograničnoj poroti, Beograd, *Miscellanea*, Građa XVII, br. 6, Istorijski institut, 1978, 7-180, 35.

¹⁸ M. Dinić, *Humsko-trebinjska vlastela*, Beograd, Posebna izdanja 397, Odeljenje društvenih nauka 54, Srpska akademija nauka i umetnosti, 1967, 84.

¹⁹ "Mermach Miletič de Umbla homo ser Ursii de Zamagno conqueriter supra Radognam suum famulum hominem Gleye Veselchouich. Eo quia de mense iulii proxime preteriti in Umbla in eis domo dictus suus famulus furtive accepit infrascriptas res dicti Chermach [? gore navedeno Mermach] et secum asportavit: Yperperos viginti in denariis, tunicas duas a domina de [prekriženo *rassa*] panno, tunicas quatuor a domina de rassa, toualias duodecim et napas duas de tella, unum fustagnum a domina, duas pelandas de rassa, clamidem unam de rassa, brachia XX de rassa nigra, brachia XX de rassa alba, brachia XVI de tella, bireta tria de lanna, unum par forficium, unum cultelum abmedendo vites, unam centuram cum scarsela, alias plures res minutas" (06. 08. 1413.), DAD, Lamenta de foris, III, 86.

²⁰ "Bogich Balich et Craneç Deyanouich morulachi de catuno Dobreći Visulouich faciunt manifestum quod ipsi constituunt se fideiissores Radoslauo Goyacouich pro Milossio Branetich de supradicto catuno de presentando ipsum coram Dobreç supradictum et Volchoslauo Plesçich et Pulnossio Negouanich supra facto stariorum octo olei quod dictus Radoslauus Goyacouich dicit ipsum Milossium Branetich sibi fuisse furatum" (03.08. 1375.), DAD, Di- ►

prezimana Vislović nije ni konačna niti u dovoljnoj mjeri jasna u odnosu na ono što se podrazumijeva u razgranavanju iz širih kontura vlaha Burmaza. Zato razgranavanje katuna u krilu Burmaza definiramo otvorenim i zahvalnim tematskim pravcem za dalja istraživanja.

Obrađujući srednjovjekovnu karavansku trgovinu Mihailo Dinić je svojevrmeno spomenuo Obrada Gleđevića iz 1407. godine. Njegov navod nije popraćen signaturom²¹, ali je ipak bilo sreće da ga pronađemo. Naime, novembra 1407. godine Obrad Gleđević, vlah iz katuna 'Visleuich' obavezao se Radinu Tolinoviću i Bogdanu Radovaniću da će sa 28 konja prevesti njihovu robu do Podvisokog. Dogovorena cijena prevoza bila je za tkanine četiri perpera i osam groša po tovaru, a za ulje četiri perpera po tovaru.²² Prema navedenom Obrad Gleđević skladno dobija na potrebnosti mladosti prije nego što će postati katunar. Istovremeno, za razliku od kasnijeg vremena, kod Gleđevića se primjećuje kolebanje u zapisivanom nazivu katuna (Visleuich, od prezimena Gleđa Vislovića ?)²³, poput Nenkovića (Nenkovaca) i Krajsalića (obojica od: Nenko Krajsalić), također jednog katuna tako različito nazivanog (po imenu, pa po prezimenu katunara), a izraslog u krilu Burmaza.²⁴ To je odraz li-

versa Cancellariae, XXIV, 59; D. Kovačević, Srednjovjekovni katun po dubrovačkim izvorima, 128; B. Hrabak, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), 187; Isti, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 145.

²¹ "Obrad Glegievich, Vlach de cathono Veselcuich 1407", M. Dinić, Dubrovačka srednjovjekovna karavanska trgovina, nap. 77 na strani 320.

²² "Obrad Glegieuich vlah de cathono Visleuich facit manifestum quod ipse promittit et se obligat Radino Tholillouich et Bogdan Radouanich pro se et sociis stipulantibus conducere Ragusium usque ad XVI dies presentis mensis nouembris Ragusium viginti octo equos ... et caricare in Ragusio dictos equos salmis ... et oneratis ipsus equis ire recta via Sub Visoch in Bosna ... pro qualibet salma pannorum perperi quatuor et grossos octo et pro qualibet salma oley perperi quatuor" (12. 11. 1407.), DAD, Diversa Cancellariae, XXXVI, 250.

²³ Čini se da je podatak M. Dinića jedne prilike poznao i B. Hrabak: "1407 - ... katun Veselkovića", B. Hrabak, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), 187. To nije kasnije ponovio, Isti, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 146.

²⁴ Primjeri za Nenkovce i Krajsaliće (od Nenka Krajsalića) ispratit ćemo u daljem tekstu.

nije izrastanja, izdvajanja i prepoznavanja izraslog katuna koja je predstavljala duži proces.

Ni informacija iz 1427. godine koja spominje katunara Obrada Gleđeviću nije bila od ranije u potpunosti prezentirana. Početkom maja 1427. godine Kranić Milković iz katuna Obrada Gleđevića obavezao se Dubrovčanima, dvojici Sorkočevića, da će prevesti 14 tovara tkanina i druge robe od Nekranja do Vrapča uz cijenu od tri perpera i šest groša po tovaru.²⁵ Pored ovoga, Kranić Milković napravio je još jedan ugovor sa drugim dubrovačkim trgovcima o prevozu 13 tovara tkanina i druge robe, a na istoj destinaciji i pod istim uslovima.²⁶

Pored informacije o smjeni na čelu katuna kod Gleđevića, dolaskom Obrada Gleđevića na mjesto katunara (1427), ovim podacima dobili smo ime još jednog vlaha Gleđevića, Kranića Milkovića (uz odstupanja u navodu, dostupna u napomenama za daljnju obradu: Kranić, Krajnić, Kranić; Milković, Miljković, Mioković). Zahvaljujući većem broju očuvanih informacija, on se predstavlja kao vrlo interesantna poluga u daljnjim pretragama o liniji izrastanja u krilu Burmaza, ali i historiji Gleđevića.

Kranića Milkovića susrećemo i ranije, ali ne i sa oznakom da pripada Gleđevićima. Naime, krajem maja 1415. godine on se, i bez osnovne oznake da je vlah, ali

²⁵ “Crainich Milcouich vlahus de catono Obradi Glegouich super se et bona sua promisit et se obligavit ser Luce de Sorgo et Petar Lauretii de Sorgo ibidem presentibus et stipulantibus de ferre salmas quatuordecim pannorum et merçarie ipsorum ser Luce et Petri de loco dicto Necragna usque ad locum dictum Vrapaç ... pro qualibet salma portata ad locum predictum Vrapaç yperperos tres et grossos sex” (04. 05. 1427.), DAD, Diversa Cancellariae, XLIV, 138v.

²⁶ “Cranich Miglchouich de cathuna Obradi Glegheiuich super se et bona sua promisit et se per aptai renuntiando solemniter obligavit Iuano Cuthcich et Pripcho Budisaglich deferre salmas tredecim pannorum et mercium ... ex loco dicto Necrano usque ad Vrapaç in Bosna ... ad rationem yperperorum trium et grossorum sex pro qualibet salma“, Isto. U ova dva ugovora D. Dinić Knežević je ispravno govorila o 27 tovara, D. Dinić-Knežević, Učešće vlahu u preradi vune i prevozu sukna u XIV i XV veku, napomena 29 na strani 89. Na osnovu samo prvog ugovora Đ. Tošić je naveo da se radi o 40 tovara tkanina te da se radi o jednom vlahu ‘iz katuna Obrada Ljeđevića’, Đ. Tošić, *Trg Drijeva u srednjem vijeku*, Sarajevo, Veselin Masleša, 1987, nap. 83 na str. 37.

sa prepoznatljivom ulogom koju su vlasli imali, obavezao da će sa 130 konja (tovara) prevesti raznu robu do Kreševa ili Podvisokog.²⁷

U drugoj polovini juna 1419, na specifičan način, bez prezimena, Krainića susrećemo zabilježenog u jednoj tužbi. S njim je u društvu i jedan značajan lik kojim obogaćujemo liniju poznatih Gleđevića. Vukac Dabižinović podigao je optužbu protiv Krainića i Radosava Gleđevića. Obojica označeni kao vlasli, oni su bili optuženi da su opljačkali dio Vukčeve soli koju su prevozili iz Dubrovnika u Bosnu.²⁸ Prezimenom nepopraćeni Krainić je svakako Krainić Milković, a Radosav Gleđević je najvjerojatnije, pored Obrada, još jedan sin čuvenog katunara Gleđa Vislovića. Radosava Gleđevića, vidjeli smo, poznaje i literatura u kasnijem vremenu, ali ne i sa jasnim pokazateljima.

Nešto kasnije, kroz dva ugovora iz 1425. godine Krainić Milković je pomenut kao vlah Burmaz i vlah iz katuna Burmazi (!?). U drugoj polovini maja 1425. ugovorio je prevoz 18 tovara robe i dvije osobe do 'mjesta Vrabač' po cijeni od pet perpera po teretu²⁹, a početkom juna prevoz 14 tovara robe od Nekranja kod Drijeva 'do tvrđave ili mjesta zvanog Vrabač' po cijeni od 3,5 perpera po tovaru.³⁰ Krainić Milković učestvuje u prevozu robe do Podvisokog i po ugovoru iz augusta 1428. go-

²⁷ "Crainich Miochouich promisit et se solemniter obligavit ... cum equis centum triginta ... portare recto tramite hinc usque in Creseuo vel Subuisochi ... pro singula salma pannorum yperperos tres cum dimidio et pro salma olei et pissium yperperos tres et salem ad medietatem" (29. 05. 1415.), DAD, Diversa Cancellariae, XL, 170v.

²⁸ "Volçaç Dabisinouich ... supra Craynich vlacchum et Radossauum Glegeuich. Eo quia dum dicti morolachi deferrent de Ragusia in Bosna certam quantitatem salis ipsius accusatoris furati fuerunt et dicto sale per iter circha salmas duodecim, videlicet, ad pondus. TT: Ziu-chus Milinouich et Michoz Marini Ziza" (23. 06. 1419.), DAD, Lamenta de foris, IV, 14v.

²⁹ "Crainich Mioichouich de Burmasa vlahus locavit et concessit ser Iohani Ru. de Saracha et sotiis mercatoribus euntibus in Srebrnizam equos XVIII (prekriženo: XIII) ad salmam et duos pro equitando cum quibus (dodano: XVIII) XVIII promisit conducere salmas tredecim ad locum dictum Vrabaç ... Et promisit dare cum dictis tredecim salmas homines tredecim pro societate et securitate ipsorum salmarum et dictos duos alios equos pro equitando bonos ... yperperis quinque pro quolibet eorum" (24. 05. 1425.), DAD, Diversa Cancellariae, XLIII, 143v. Bit će da je kasnije ipak dogovoreno 18 tovara, pa to objašnjava djelimično nastala križanja i dodavanja u dokumentu.

³⁰ "Crainich Milcouich de cathono Burmasi promisit super se et bona sua Petosio Suenisich presenti et stipulanti pro se et sociis suis ... conducere ... in loco dicto Nechragn prope Narentum equos quatuordecim bonos et suficientes ad faciendum salmas ... portari dictas salmas teneatur usque ad castrum seu locum dictum Vrabaç ... yperperos tres cum dimidio pro quolibet salma" (05. 06. 1425.), DAD, Diversa Cancellariae, XLIII, 148v.

dine. Ovaj ugovor, koga je ranije prezentirao Mihailo Dinić, donosi još jednu korisnu informaciju o Gleđevićima.³¹ Uz Krainića Milkovića pomenut je Stjepan Gleđević. Njih dvojica su se obavezali dubrovačkom vlastelinu Tomi Buniću da će prevesti do Dobrašina Veseokovića u Podvisoki 1500 modija soli na 600 konja. U ovom, po broju konja, koliko se zna dosad najvećem poznatom karavanu upućenom iz Dubrovnika u unutrašnjost³², ugovorena cijena prevoza bila je polovina prevezene soli.³³ U navedenom liku Stjepana Gleđevića, najvjerovatnije se radilo o još jednom sinu Gleđa Vislovića.

Na primjeru Krainića Milkovića (1415, 1419, 1425, 1427, 1428) primjećujemo da je izdvajanje Gleđevića od Burmaza bio dugotrajniji proces, tj. da uvriježeni okviri pripadnosti Burmazima nisu brzo nestajali. Mada bi se identificiranje ugovorenih strana trebalo smatrati važnim segmentom vjerodostojnosti zbog pravne radnje koja je u interesu obje strane, uz navedeni niz dubrovačkih bilježenja uvijek treba imati prateći oprez i prateće promišljanje, jer se linija identificiranja ljudi iz zaleđa ponekad skraćuje ili bilježi odgovarajućim izborom od strane pisara.

Već je istaknuta prepreka po kojoj se informacija o Obradu Gleđeviću iz 1435. godine na osnovu ponuđenog u dosadašnjim obradama ne može potvrditi. Na enigmatičan način i ta je prepreka razriješena. Bogumil Hrabak nema prateći kritički aparat u svojim radovima na mjestu gdje govori o pomenima pojedinih katuna, bez jasnog osnova svoje informacije mijenja tako da je teško bez dugotrajnih sistematskih istraživanja odrediti tačnost i siguran oslonac među njegovim prezentiranim podacima, ali je ponuđeno od strane Đure Tošića ipak otvorilo mogućnost potrage.³⁴

³¹ M. Dinić, Dubrovačka srednjovekovna karavanska trgovina, napomena 109 na strani 329.

³² Isto, 329.

³³ “Crainich Miochouich et Stiepanus Glegieuch ad meliustendem super se et omnia eorum bona se obligando promiserunt ser Thome de Bona presenti et acceptanti conducere et salarium dare in Souisochi in Bosna Dobrassino Veselcouich nomine dicti ser Thome modia salis mille quinquagnta super equis siue salmas sexcentis ... medietatem ... consignare dicto Dobrassino. Et aliam medietatem pro eorum mercede conducenda” (09.08. 1428.), DAD, Diversa Cancellariae, XLV, 31v.

³⁴ B. Hrabak, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), 188; *Isti*, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 146; Đ. Tošić, Prilog proučavanju *Donjih vlahu* u istočnoj Hercegovini, napomena 109. na strani 99.

Najsumnjivijim se pokazala knjiga zaduženja u kojoj se navođeno nije nalazilo. Nije bilo plana da se odmah detaljnije istražuju druge serije samo radi jedne folije, pa je rukopis na ovom tragu literature i na ovom mjestu bio zaustavljen za neka druga vremena. Ipak, izabrana je alternativa detaljnijem arhivskom radu, uz kancelarijski pokušaj da se kroz literaturu eventualno pokuša nešto učiniti. Poznata literatura o vlahima, ali i druga literatura rađena na osnovu podataka iz Državnog arhiva u Dubrovniku ponovo je stavljena pod sitničavu lupu sa uvjerenjem da dvaput ponovljeno u literaturi i jednom dato sa signaturom, mada naizgled pogrešno, ipak ne bi trebalo biti bez ikakvog osnova. Na kraju je pretresanje rada Mihaila Dinića o dubrovačkoj srednjovjekovnoj karavanskoj trgovini donijelo djelimično poklapanje sa pokazateljima Đure Tošića. Naime, Mihailo Dinić je imao jednu sličnu informaciju, koja je pod istim datumom 1435. godine govorila o sličnom, tj. vlahu kao čovjeku bosanskog kralja, pa je u njegovoj pratećoj signaturi i pronađen osnov za prepoznavanje štamparske pogreške u signaturi Đure Tošića.³⁵ U pratećoj signaturi kod Đ. Tošića postalo je jasnije, nije bilo tačno da se radi o knjizi zaduženja.

Dakle, juna 1435. godine Pribisav Poznanović, vlah iz katuna 'Dobrade Glegieulich', čovjek bosanskog kralja, obavezao se Vukmiru Konjovodiću (ranije naveden kao Konjevodić) da će prevesti iz Dubrovnika do Podkreševa 40 tovara soli. Ukoliko ne izvrši svoju obavezu pristajao je da plati kaznu bosanskom kralju u iznosu od stotinu dukata.³⁶ Navedeni podatak nešto je drugačijeg sadržaja nego što ga prezentira Đuro Tošić. I kada prihvatimo navedeno da je 'Dobrade Glegieulich' ovdje pominjani Obrad Gleđević, centralna figura u ovom podatku je ipak Pribisav Poznanović koji preuzima određene obaveze u sklopljenom ugovoru. On je vlah Gleđević, vlah iz katuna Obrada Gleđevića i čovjek bosanskog kralja, ali nije navedeno da je i Obrad Gleđević čovjek bosanskog kralja. Na osnovu navedenog bi se moglo izvoditi i braniti da je i Obrad Gleđević čovjek bosanskog kralja, ali to je već pretpostavka.³⁷

³⁵ M. Dinić, *Dubrovačka srednjovjekovna karavanska trgovina*, 327 i prateća napomena 102.

³⁶ "Pribissaus Posnanouich vlahus catune Dobrade Glegieulich homo regis Bosne super se et omnia eius bona promisit et se obligavit Vochmir Cognouodich presenti et contentanti de Ragusio sub Creseuo portare salmas quadraginta salis sine ulla dilatione vel staligio fiendis in aliqua parte sui viagii, saluas et securas ... Ipse Pribissaus soluere pro pena teneatur regi Bosne ducatorum auri centum" (24. 06. 1435.), *Diversa Notariae*, XX, 23v.

³⁷ Po primjeru pripadnika katuna Stanka Perutinića koji su bili dijelom vazali vojvode Sandalja Hranića a dijelom vazali vojvode Radoslava Pavlovića, Esad Kurtović, 'Slavni ljudi svoje vrste' – Stankovići vremena vojvode Sandalja Hranića Kosače, "*Med Srednjo Evropo in Sredozemljem, Vojetov zbornik*", Ljubljana 2006, 395-413.

U svakom slučaju dobili smo još jednog vlaha Gleđevića Pribisava Poznanovića i, po svemu sudeći, prvi podatak koji jasno ukazuje na seniore vlaha Gleđevića.

Iako postoje i drugačije mogućnosti, pomalo uzburkana 1435. godina u historiji srednjovjekovne Bosne, (nastala smrću vojvode Sandalja Hranića; postojanje dva kralja Bosne u dubrovačkim izvorima, pored kralja Tvrtka II Tvrtkovića i kralja Radivoja Ostojića; te otvorene mogućnosti po primjeru Radonje, sluge po ugovoru kod druge osobe, a čovjeka Gleđa Vislovića (iz 1413); mada nategnuto i da je navedeno izraz vrhovnog suvereniteta koje bi se moglo odnositi i na zasvjedočene vlahne drugih feudalaca; i druge mogućnosti), u svemu prevladavajuću ulogu o vlasima Gleđevićima kao ljudima bosanskog kralja, imala bi ipak njihova trajnija orijentacija ugovorenih karavana upravo sa posjedom bosanskog kralja. Dakle, moguće je da je u raspodjelama seniorata nad vlasima bosanskom vladaru ostao u posjedu i jedan dio vlaha koji su svoja trajnija boravišta imali i zadržali i izvan poznatog posjeda kraljeve zemlje. Najzad, tek su 1419. Krajsalići i Ugarci postali vlasni vojvode Sandalja Hranića.³⁸

Mimo navedenog, pronašli smo i da je neki Gleđević direktnije zabilježen da je bio čovjek bosanskog kralja, a i knjige zaduženja pominju vlahne Gleđeviće, naravno u drugim pokazateljima. U jednoj tužbi iz kraja februara 1420. godine u kojoj su za pljačku izvršenu u Bitunji (Bitunja kod Stoca) bili optuženi ljudi vojvode Sandalja Hranića i bosanskog kralja, među kraljevim ljudima bio je izvjesni Stipko Gleđević, ali bez oznake da se radi o vlahu.³⁹ Ovime bi uslovno potvrdili da su vlasni Gleđevići bili vazali bosanskih vladara, a i u liku Stipka Gleđevića posmatrali bi još jednog od braće među sinovima Gleđa Vislovića. Njega bi povezali, kao moguće istoj osobi, sa Stjepanom Gleđevićem (pomenutim 1428). Osim toga još jednu osobu, izvjesnog Stipana Gleđevića, pridružili bi ovoj otvorenoj dilemi. Naime, maja 1440. go-

³⁸ D. Kovačević-Kojić, Obaveze na vjernost dvojice katunara vojvodi Sandalju Hraniću, Sarajevo, *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine*, br. 19 (1970-1971), 1973, 229-233.

³⁹ “Boguth Bratosseuich et Stoissau Milasseuich clibanarius, Clemente de Bodaça ... conqueruntur supra Radienchum Crassoëuich, Ostoïam, Radoïum et Crassia fretres dicti Radienchi et Pribilum Medosseuich, homines voiuode Sandali et supra Stipchum Glegeuich et Braianum et Mircum Stanichnich homines domini Regis. Eo quia dicti accusati violenter die lune propelapsa in loco dicto Bitugn acceperunt accusatoribus predictis inter vinum et alias res valores yperperorum duodecim” (die ultimo februarii 1420.), DAD, Lamenta de foris, IV, 155v.

dine izvjesni Stipko Gleđević se obavezao prevesti šest tovara robe dvojice dubrovačkih trgovaca do Fojnice, a uz cijenu od pet perpera po tovaru.⁴⁰ Moglo bi se, dakle, raditi i o ranije pominjanom Stipku, ili Stjepku Gleđeviću. Cilj prevoza robe u kraljevu zemlju, svakako je simptomatičan za Gleđeviće.

Krajem juna 1435. godine zabilježeni su kao dužnici vlasi Gleđevići Milašin Vranković, Doberko Jurjević (Đurđević), Radak Milečević i Rajko Bogdanović.⁴¹

Vlasi Gleđevići zabilježeni su i na području Nevesinja, ali kao pljačkaši. Jula 1429. godine Ivan Dobrašević optužio je vlahe Gleđeviće braću Milutina i Dubravca Radosalića zbog pljačke dvije kobile i brašna.⁴²

Ovu kratku bilješku, prilog detaljnijem sagledavanju vlaha Gleđevića, završavamo pomenom još jednog Gleđevića kao svojevrsnom prilogu vezi vlaha Gleđevića i vlaha Burmaza. Naime, augusta 1404. godine vlasi Burmazi Bogdan Gleđević i Bogeta Nenković ugovorili su prevoz oko 30 tovara tkanina i druge robe 'sub castro Vissochi' uz cijenu od tri perpera i osam dubrovačkih dinara po tovaru.⁴³ Teško je procjenjivati, no ako smo uspjeli da Gleđa Vislovića približimo hronološkoj liniji od 1382. do 1419, mogli bi i Bogdana Gleđevića iz 1404. godine posmatrati kao njegovog srodnika, čak i sina. Najzad, da je to moguća postavka na to ukazuje činjenica da

⁴⁰ "Bosin Priboeuigh et Radochna Radouigh conduxerunt et accordauerunt Stipan Glegieuih vlacum ... debeat huc conduxit equis sex bonis et sufficientis et leuare ... mercantiam portare et conducere in Bosnam in Quoynizam ... pro quibus salmis ... dare perperis quinque de nabulo et soluere pro qualibet salma" (18. 05. 1440.), DAD, Diversa Cancellariae, LIV, 189v.

⁴¹ "Nos Millassin Vrancouich, Dobercho Giurgeuich, Radach Milezeuich et Raycho Bogdanouich vlachis de Glegeuzi socii" (30. 06. 1435.), DAD, Debita Notariae, XVII, 121.

⁴² "Iuan Dobrašeuich ... conqueriter supra Milutinum Radosalich et Dobrauaz eius fratrem morolachos Glegiezi. Eo quia sibi derobauerunt duas equas in Neuesigne. Et fuit de mense maii proxime futuris. Item duos somas farine" (10. 07. 1429.), DAD, Lamenta de foris, VIII, 212.

⁴³ "Bogdan Gliegieuich et Bogetta Nenchouich vlachi de Bormaxi ... Vladoye Drasoyeuich, Vlacotte Cranchouich et Bogdano Radouanich et /prazan prostor, izostavljena još jedna osoba/ leuare de Ragusio salmas treginta vel circha pannorum et aliarum mercacionum et illas salmas caricare ... et illas portare recto tramite sub castro Vissochi et habere debent pro solutione cuiuslibet salme yperperos tres et grossos octo" (09. 08. 1404.), DAD, Diversa Cancellariae, XXXV, 95v. Za ovaj podatak uporedi, M. Dinić, Dubrovačka srednjovekovna karavanska trgovina, napomena 77 na strani 320; D. Dinić-Knežević, Učešće vlaha u preradi vune i prevozu sukna u XIV i XV veku, 88.

i njegov kompanjon Bogeta Nenković predstavlja Nenkovce (Nenkoviće), odnosno Krajsaliće (od Nenka Krajsalića), vlahi koji su također izrasli iz krila vlahi Burmaza.⁴⁴ Ostaje kao pretpostavka da je pored sigurnog Obrada Gleđevića, mogućih Bogavca Gleđevića, Radosava Gleđevića, Stjepana Gleđevića i Stipka Gleđevića (možda ista osoba kao i prethodna) i Bogdan Gleđević mogući sin Gleđa Vislovića.

Mimo toga, na drugoj strani, jedan podatak o Nenu Krajsaliću, ovdje pomenu- tom katunaru, predstavniku novog katuna izraslog iz krila vlahi Burmaza, osobi po kojoj su pripadnici njegovog katuna nazivani i Nenkovićima i Krajsalićima vraća raspravu o poznatim linijama razgranavanja katuna iz krila vlahi Burmaza na početak. Radi se o informaciji iz maja 1403. u kojoj je Nenko Krajsalić u jednom ugovoru o prevozu olova iz Deževice povezan sa Vislovićima, naime, kao da je i sam pri-

⁴⁴ “Bogetta Ninchouich, Millath Braichouich, Radeĝla Lamcich et Budez Petchouich vlachi chathoni Nenchi Craslaglich ... cum ser Marino de Zriuea, Vladoye Draxoyeuich et Qualez Petouich merchathoribus de Ragusio ... promisserunt et se obligauerint ... conducere Ragusium equos ... 19 cum quibus portare debeat salmas dictorum mercatores usque in Cogniç saluas in terra in dicto loco Cogniç ... pro qualibet salma pannorum perperos quatuor” (16. 11. 1402.), DAD, Diversa Cancellariae, XXXIV, 178v; “Bogetta Nencouich et Millath Braichouich vlachi Craislaglich ... sesaginta salmas salis ... portare ad partes Bosne ... , videlicet in Desseuize vel sub Vissoch vel in Dobrouonich” (11. 06. 1404.), Isto, XXXV, 78v; “Bogetta Nenchouich vlah de catono Nenchouich facit manifestum quod ipsi promisit et se obligat Radino Thollilouich, Radasino Nenchouich et Bogdano Radouanich mercathoribus de Ragusio ... cum equibus viginti quinque ... pro salmis caricandis in mercato Narenti et ponere illas in Cogniç pro yperperis tribus pro quolibet salma” (02. 11. 1405.), Isto, 235v; “Goislauiu Xezich vlah de cathono de Nenchouich, Ziriep Pripchouich vlah de dicto cathono faciunt manifestum quod se obligant Radouino Millatchouich et Bogdano Radouanich ... septem equos seu caballos ... portare Sub Vissoch pro perperis quatuor et grossos I pro qualibet salma” (04. 04. 1407.), Isto, XXXVI, 164v; “Osrissa Dobreceuch vlah de Nencho, Milloslauo Xozich ambo vlachi faciunt manifestum in solidum et ad meliustendem Stipcho Paulouich et Dabisiuo Latiniza mercatoribus ... ad viazium portare ... equis salmas viginti unum pannorum et mercantionum usque in Lichodra aut in Glupscouo ... pro yperperis quinque pro qualibet salma” (18. 10. 1407.), Isto, XXXVI, 242v; “Budach Vlatchouich vlahchus de cathono Nenchi locauit se et opera sua ad standum cum Nixa de Lono presente et ipsum conducente pro annis tribus in mediate ... bonus et legalis famulus ... Pro quo Budacho et eis precibus et instantia Veliçcho Giurcouich et Pribigna Braicouich extiterint plegii” (06. 06. 1427.), Isto, XLIV, 148v; “Et similiter in omnibus et per omnia Nencho Craissaglich cathonarius de catono vocato Burmas pro se et domo sua se obligauit dicto magnifico voyuode Sandalio sicut se obligauit supradictus Obrad Boeoeuich pro quo Nencho et domo et familia sua et quolibet ipsorum et pro omnibus et singulis supradictis attendedis et obseruandis” (30. 06. 1419.), DAD, Diversa Notariae, XII, 337. Uporedi, D. Kovačević-Kojić, *Obaveze na vjernost dvojice katunara vojvodi Sandalju Hraniću*, Sarajevo, 229-233.

padao katunu Gleđa Vislovića: “Nencho Craislaglich Vislouich”.⁴⁵ Navedeno prezime ‘Vislović’ još jednom pokazuje da bi se pitanje razgranavanja u krilu vlaha Burmaza sveobuhvatnijim pretragama moglo značajnije profilirati.⁴⁶

Iako smo pronašli ime Radosava Gleđevića (pomenut 1419)⁴⁷ on nije pronađen u svojstvu katunara⁴⁸, kakvim ga predstavlja u svome radu Bogumil Hrabak.⁴⁹ Ni po samom autoru Radosav Gleđević ne bi mogao biti katunar u 1434. godini među Gleđevićima, jer uz prisustvo katunara Obrada Gleđevića kojeg registrira 1427. i 1435. godine potpuno je nejasna, opet ničim ne potvrđena konstatacija da se ‘neki Gleđ prvih godina XV veka izdvojio iz Burmaza, te će Radosav Gleđević, možda njegov sin biti prvi katunar koji se u dubrovačkim arhivalijama pominje kao katunar novog

⁴⁵ “Nencho Craislaglich Vislouich facit manifestum quod ipse promittit et se obligat Radini Hilich ... ire quandocumque voluerit usque ad festum passe Rosarum proxime venturis in Deseuiza et ibi caricare plumbum ... super equis CCL” (07. 05. 1403.), DAD, Diversa Cancelariae, XXXIV, 217.

⁴⁶ Na isti način kao i Nenko Krajsalić tada se obavezao i Rakoje Regojević sa 150 konja: “Rachoye Regoyeuich similiter se obligavit ut supra in omnibus pro equis centum quinquaginta” (07. 05. 1403.), DAD, Diversa Cancelariae, XXXIV, 217. No interesantan je i naredni ugovor sa istim poslodavcem i trgov u Deževici u kojem je opet trag povezan sa prezimenom Vislović: “Radogna Dobrioceuich [?] de Iuissolouich facit manifestum quod ipse habet et receptit a Radino Hilich XXV salmas salis ... recto tramite portaris ... usque ad mercatum Deseuize”, Isto. Rakoja Regojevića kasnije pratimo da je pripadnik vlaha Vragovića, ali značajno na području Ljubinja: “Pribislauus Volchouich homo ser Iacobi de Gondola ... supra Radoe Pircich, Vladislauum Petroeuich, Rachoe Reghoyeuich de cathuna Vraghouich. Eo quod his diebus propelapsis in Glubigna predicti sibi abstulerunt violenter unum equum valorem yperperos XXX. Et dicti soluisse grossos sexdecim pro conductura rebus quas deferebat super dictum equum” (12. 04. 1420.), Lamenta de foris, IV, 175v.

⁴⁷ (23. 06. 1419.), DAD, Lamenta de foris, IV, 14v.

⁴⁸ Pominjanje izvjesnog Radoslava Gleđevića 1412. nema prateću oznaku da se radi o vlahu: “Volchotta Brathosseuich et Michoye Iunachouich et Bogdan Stoisslaglich ... supra Radoslauum Glegieuich, Pribislauum Bogichieuich, Bogdan et Bogauetz Golenich, Iunchum Pribislaglich et Sainum Bogichieuich et Radouan eius fratrem, dicentes quod de presenti menses predicti in Mossori per vim acceperunt eis duos boues et in grossos yperperos quindecim” (09. 02. 1412.), DAD, Lamenta de foris, II, 149v.

⁴⁹ B. Hrabak, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 148.

katuna'.⁵⁰ Izvedene kombinacije u startu se postavljaju kontraverzno i kontradiktorno⁵¹, a najvjerojatnije kao posljedica upravo dugotrajnijeg iznošenja podataka bez pratećih signatura.⁵² Obzirom na zacrtanu koncepciju kojom B. Hrabak daje spisak 'samo novih katuna', proizilazilo bi da je linija katuna kod Gleđevića doživjela još jedno razdvajanje, jer bi bilo: katunar Obrad Gleđević 1427-1435; katunar Radosav Gleđević 1434. godine?! Kontradiktornost se ogleda u činjenici da je B. Hrabak upravo na primjeru Gleđevića dokazivao suprotno, da 'starešinstvo u hercegovačkim katunima bilo je nasledno', po principu da se 'vlast održava u konkretnoj porodici', a da 'pomenuto načelo nasleđivanja starešinstva u katunu moglo je biti zaobiđeno kad bi u brojem žitelja naraslom katunu došlo do deobe zajednice, pa je na čelo osamostaljenog roda kao novog katuna došao član toga roda, a ne jedan od sinova katunara ranijeg katuna'.⁵³ Svakako, ostaje za neka druga vremena da se dodatno istraži i eventualno sazna do kada je Obrad Gleđević bio na čelu katuna.

Kao predstavnika treće generacije u porodici, Đuro Tošić prati Obradovog sina Radoja 1476-1477. godine. Za njega je ta linija uspravna bez Hrabakovog katunara Radosava Gleđevića (Gleđ - Obrad Gleđević - Radoje Obradović).⁵⁴ Jedan pomen Radoja, sina Obrada Gleđevića iz maja 1439. godine mogao bi se odnositi upravo na ovu porodicu. Ovaj podatak ne daje prostor rješenju pitanja do kada je Obrad Gleđević bio na čelu katuna, ali upotpunjuje liniju porodice još jednim pokazateljem o lozi Gleđa Vislovića. Na kraju, radi se o pokazatelju koji govori da su Gleđe-

⁵⁰ Isto. Ovu priču o prvom katunaru kod Gleđevića, Radosavu Gleđeviću, B. Hrabak je prvi put prezentirao još 1963. u svojoj diskusiji, ali je ni tada, kao ni sada, nije ničim potkrijepio iako spominje 'arhivalije', *Isti*, Diskusija, "Simpozijum o srednjovjekovnom katunu", Sarajevo, Posebna izdanja 2, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 1, Naučno društvo Bosne i Hercegovine, 1963, 114-115, 114.

⁵¹ B. Hrabak, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 148. U najmanju ruku bilo bi da uvrštavanog katunara Obrada Gleđevića i podatke s njim u vezi (barem onaj iz 1427.) po sadržaju B. Hrabak uopće nije ni poznao.

⁵² Po svemu sudeći B. Hrabak je još 1963. operirao sa pogrešnom informacijom o prvom katunaru Radosavu Gleđeviću, kasnije je nije pominjao, a u najnovije vrijeme ju je sam nekritički preuzeo i kontradiktorno kontekstualizirao, B. Hrabak, Diskusija, 114; *Isti*, Razgranavanje katuna i stvaranje grupe katuna, odnosno plemena u nekadašnjoj Hercegovini (XIII-XV vek), 188; *Isti*, Čelnici stočarskih zajednica u istočnoj Hercegovini u XIII – XV veku, 148.

⁵³ Mada se koristi Hrabakovim radovima, Hrabakovu priču o 'Radosavu Gleđeviću kao prvom katunaru', Đ. Tošić nije uzimao u obzir, Đ. Tošić, Prilog proučavanju *Donjih vlahu* u istočnoj Hercegovini, 98-100.

⁵⁴ Isto, 99-100.

vići 1439. godine za seniore imali Kosače, što je izraz promjena koje su se do tada već bile desile.⁵⁵

Ime Gled i izvedeno prezime Gleđević nije bilo rezervirano samo za ovdje navedene, očito pripadnike jedne, srodničke linije Gleđa Vislovića.⁵⁶ Maja 1398. godine zabilježen je izvjesni Pribil Gleđević, vjerovatno sa područja Dubrovnika.⁵⁷ Augusta 1435. zabilježen je Ivko Gleđević⁵⁸, a februara 1436. Ratko Gleđević⁵⁹, no, ni oni se ne mogu povezivati sa vlasima Gleđevićima. U značajnijoj mjeri izvjesni Gleđevići egzistirali su na području Trebinja, kako to pokazuju primjeri braće Ivaniša i Boži-

⁵⁵ “Radach Radognich ... fecit lamentum supra Radoe filium de Obrath Glegeuigh, Milcho Goycouigh homines comitis Stefani, dicens quod ... acceperunt sibi ... perperi tres prope domum Braycho Strisigh” (09. 05. 1439.), DAD, Lamenta de foris, XII, 249v. Naravno, knez Stefan bio bi vojvoda Stjepan Vukčić Kosača.

⁵⁶ Uporedi: “Veleç Draschouich de Tribigna facit manifestum quod ipse vendit ad currum secundum consuetudines Ragusii dyacono Blaxio de Gleya ibidem presente et recipiente animalia VII bouina, videlicet, V vachas et II mañolios pro precio yperperis viginti” (26.08. 1388.), DAD, Diversa Cancellariae, XXVII, 148.

⁵⁷ “Ratcho Grubanouich de Popoua facit manifestum quod ipse vendidit ad currum more solito unam eius equam pilli albi Pribillo Gleyeuich presenti et ementi pro yperperis duodecim” (07. 05. 1398.), DAD, Diversa Cancellariae, XXXII, 139v.

⁵⁸ “Cum Iufchus Glegheuich esset et essent debitor ser Franchi de Prodanello de perperis decem pro duobus aptay, uno scripto ser Nicolaui de Stella et aliud per ser Egidium canzelarius sub die 27 augusti 1435. Ibiquam Vocxa Grubaceuich constituit se plegium et principalem pagatorem” (16. 11. 1435.), DAD, Diversa Cancellariae, XLIX, 174.

⁵⁹ “Radchus Glegieuich locauit se et sua opera usque ad annos tres proxime futuros Paulo Vassilieuich presenti et conducenti dicti Radchus ... Pro quo Radcho Radelia Nouachouich et Radassinus Stanisich constituerunt se plegios” (05. 02. 1436.), DAD, Diversa Cancellariae, XLIX, 213.

dara Gleđevića značajno povezanih sa Dubrovnikom⁶⁰, te Radiča⁶¹ i Vlatka Gleđevića⁶², po svemu možda i srođnicima. Gleđevića ima i u drugim krajevima. Maja 1449. godine za pljačku je optužen izvjesni Ivko Gleđević iz Vrsinja.⁶³

⁶⁰ “Iuanis Glegheuich etatis annorum circha decem cum consensu fratris sui Bosidaris se et opera sua locauit usque ad tres annos proxime futuros cum don Iuano de Bona. Promittens eidem don Iuano dicto toto tempore secum stare et eis fideliter seruire ... Pro quo Iuanis predictorum fratris Bosidar eis fideuisor” (12. 07. 1423.), DAD, Diversa Cancellariae, XLII, 158v; “Iuanis Glegheuich etatis annorum ut dixit XIII ut ultra et nichilominus de voluntate et consensu Bosidari Glegheuich fratris sui presentis et consentientis locauit se et operas suas Matcho Vlatchouich aurificii presenti et conducenti pro annis septem proxime futuros. Promitens eidem bene et fideliter seruire ... dictus Matchus promisit docere eum artis aurificis ... dare sibi capita artis secundum usum Ragusii. Pro quo Iuanis et eius precibus et instantia dictus Bosidarus frater suus se constituit plezium” (25. 11. 1424.), Isto, XLIII, 54; “Radassin Radoeuich de Tribigne de Zasad confesus est habere penes se sues seu scrofos quatuor et porcous duos ad pascendum, tenendum et bene nutriendum a Bosidaro Glegeuich textoris pannorum usque ad festum sancte Marie de menses augusti proxime futuris” (26. 11. 1424.); Isto; “Bosidar Glegieuich de Tribigna habitator Ragusii confessus est habuisse et penes se recepisse a Petro Pantella unum telarium fulcitum omnibus necessariis ad texendum pannos laneos ad tenendum ipsum et cum eo laborandum” (07. 03. 1425.), Isto, 99v; “Radoichus Budeglich etatis annorum sedecim ut dixit locauit se et opera sua usque ad tres annos proxime futuris cum Bosidar Glegheuich textore presente et eum conducente” (23. 04. 1425.), Isto, 124; “Iuanis Glegheuich titulo et nomine vendicione vendidit et datam fecit de omnibus et singulis massaricis suppellectibus utensilibus et rebus, vestibus ... quas ipsi Iuanis habet tam in domo habitationis ... Bosidar Glegheuich frater suo ... pro precio et mercato ducatorum auri decem” (04. 05. 1435.), Isto, XLIX, 32v.

⁶¹ “Natalis Marini de Nenade acordauit Radiz Glegieuigh de Tribigna pro famulo usque ad annos tres ... seruire et laborare” (30. 09. 1438.), DAD, Diversa Cancellariae, LIII, 13.

⁶² “Bogeta Biloeuich ... fecit lamentum supra Vochosauum Bratonouich et eius filios Vitchum et Bogosauum et supra Milat, Branchum, Vladisauum, Vlagh et Vladimer fratres et filios Burmas de Gliubomere apud Jasem [tako, Jasen kod Trebinja] et supra Vlatcho Glegeuich de Tribigna dicens quod dum ipsi iret in Sclauaniam ipse venerunt supra ipsum Bogetam dum esset a Jasem et per vim acceperunt omnia infrascripta ...” (22. 03. 1442.), DAD, Lamenta de foris, XV, 130. O navedenom ‘Burmas’ treba voditi računa, ali ono ne može prejudicirati postavke obzirom da predstavlja ime oca koje postaje prezime, kako je to vidljivo na primjeru navedenog Milata među sinovima Burmaza: “lamentum supra Milat Burmasouich et Rachoe eius filium et Radognam eius filium ... in Gliubomere” (27. 01. 1444.), Isto, XVII, 172.

⁶³ “Michoe Ratchouich de Breno homo ser Nicole Pau. de Goze et fratrum ... fecit lamentum supra Iuichum Glegeuich de Versigne dicens quod furatus fuit sibi unum asinum” (15. 05. 1449.), DAD, Lamenta de foris, XXII, 77v.

Mada interesantni dokumenti po svome sadržaju, naročito tužba iz 1442. godine, navedeni Gleđevići iz Trebinja i Vrsinja ipak imaju jasne odrednice svoga smještaja (de Tribigna, de Versigne) pa se ne bi mogli direktno vezivati za ovdje pominjane vlahu Gleđeviče, katun Gleđevića i obližnje Primilovo Polje gdje se vlasi Gleđevići prate sa svojim trajnijim staništem.

Umjesto zaključka

Izdvajanje vlahu Gleđevića iz širih kontura vlahu Burmaza povezano je sa Gledem Vislovićem, katunarom novog katuna i rodonačelnikom kasnijih katunara među vlasima Gleđevićima. Iako je taj proces duže trajao, ime Gleđ ostavilo je kao prezime u nasljeđe ime katunu i budućem naselju Gleđevci kod Primilovog Polja, smještenom uz putnu komunikaciju između Ljubinja i Stoca. Široj srodničkoj liniji Gleđa Vislovića pripadaju sinovi Obrad, Bogavac, Radosav, Stjepan (Stipko ?) i Bogdan Gleđević. Gleđa Vislovića naslijedio je u katunarskoj poziciji njegov sin Obrad Gleđević. Vlasu Gleđevići su usko povezani sa svojom maticom, vlasima Burmazima i drugim katunima koji su izrasli iz iste matice. To pokazuju zajednička poslovanja, izvorna pojavnost Kranića Milkovića, a naročito jaka veza sa katunom Nenka Krajsalića. Kao uobičajeno zanimanje vlahu Gleđevića predstavlja se organizacija karavanske trgovine, naročito ispoljena između Dubrovnika i kraljeve zemlje ('contracta del re'). Vlasu Gleđevići su bili vazali bosanskih kraljeva, izvjesno do 1435. godine.⁶⁴ S obzirom na njihovu lokaciju u pregledu prisustva vlahu u feudalnoj hijerarhijskoj slici, to je još jedna potvrda o stabilnom feudalnom pravu naspram uobičajenih promišljanja o permanentnoj anarhiji istaknutih velmoža u Bosanskom kraljevstvu.

Navedenim razmatranjem, poticajno predstavljenim pred daleko većim mogućnostima koje mogu da pruže šira i sistematska istraživanja, jasnije su konture, značaj, mjesto i uloga vlahu Gleđevića u prve tri decenije XV. stoljeća. Na njihovom primjeru, iako u malom obimu istraživanja izvršenog na ovom mjestu, da se utvrditi da detaljnije proučavanje vlahu u srednjem vijeku tek predstoji i da je prikupljanje svih relevantnih informacija o njima nužan preduslov za donošenje jasnijih zaključaka. Ranija pionirska istraživanja, opterećena nefunkcionalnim metodološkim postavkama kasnije literature, nisu u dovoljnoj mjeri iskorištena kao polazište da bi se dobila

⁶⁴ Za razliku od Nenka Krajsalića koji je postao vazal vojvode Sandalja Hranića, (30. 06. 1419.), DAD, Diversa Notariae, XII, 337; D. Kovačević-Kojić, Obaveze na vjernost dvojice katunara vojvodi Sandalju Hraniću, 229-233.

kvalitetnija slika o Gleđevićima. Navedeno predstavlja i metodološku poruku pred potrebnim budućim iscrpnijim bavljenjem vlaškom problematikom.

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE GLEĐEVIĆ VLAKHS

Esad Kurtović

Summary

This paper draws much clearer contours of the Gleđevićs from the first three decades of the 15th century. Although the scope of research is narrow, the example chosen here confirms that a more detailed research of the Vlaks in the Middle Ages is something that will have to be done. In earlier times, the pioneer researchers that were burdened with non-functional methodological premises based on the literature they had at their disposal, were not used sufficiently at least as the point of departure for getting a clearer picture of the Gleđevićs. Hence, the approach of investigative control and more detailed analysis of the findings attained so far that has been applied here represents a methodological message that warns of the need for a more exhaustive research of the issues relating the Vlaks.